

Konu: Ruhsal İnsan

Yazı: 87

Çatalhöyük Kültürü

Doç. Dr. **Haluk Berkmen**

Bir önceki 86 sayılı yazımda şamanlığın kadınlarla başladığını söyledim. Kadınların uzun vadeli sorunlara yanıt aramalarıyla başlamış olan şamanlık, onların toplum içindeki önemini arttırdı. Şaman kadınlar toplumu yönlendirmeye ve hatta topladıkları otlarla hastaları tedavi edip şifa dağıtmaya başlayınca, klanın ortak kararıyla yönetici durumuna yükseltildiler. Böylece anaerik toplumlar dünyanın birçok yerinde belirmeye başladı. Özellikle Asya kıtasında günümüzden yaklaşık 30,000 yıl önce şaman kadınların yönettiği anaerik boylar ve geniş aileler çoğalmaya başladı. Buzul devrinin başlamasıyla, Asya'daki iklim şartları av hayvanlarının azalmasına ve toplanacak bitkilerin tükenmesine neden oldu. Yaşam şartlarının güçleşmesi insanların gruplar halinde Asya'dan dört bir yana göç etmelerine neden oldu.

Kadim Diller bölümünde, Orta Asya'dan göç etmiş toplumlar hakkında 9, 26, 40 ve 108 sayılı yazılarımda ayrıntılı bilgi aktardım. Bu yazımda Anadolu'da gelişmiş olan kadim bir anaerik kültürden söz etmek istiyorum. Orta Anadolu bölgesinde, Konya civarında günümüzden 9,400 yıl önce merkezi Çatalhöyük olan yerleşik bir kültür vardı. İlk yerleşik toplumlardan olan Çatalhöyük bölgesi kültürü günümüzden 7,000 yıl öncesine kadar 2,400 yıl varlığını sürdürdü. 2,400 yıl boyunca tarım yapmış ve bitişik evler inşa edip sanat da geliştirmiş olan bu kültürü kadınlar yönetiyordu. Kanıtı ise altta görülen küçük heykellerdir. Neolitik çağ denen, M.Ö. 10,000'li yıllardan başlayarak yaklaşık 5,000 yıl süren ve bronz çağı olarak tanımlanmış olan uzun dönemde Anadolu'da pek çok kadın figürü yapılmış ve bu küçük heykelcikler çeşitli amaçlar için kullanılmıştır. Fakat en önemli amaç, şaman kadının ruhsal gücünden yararlanmak arzusudur. Boyuna asılan bu küçük heykelciklerin uğur getirdiğine, kötü ruhlardan koruduğuna belki de şifa verdiğine inanılıyordu. Ayrıca bu heykelcikler toplumu yöneten kadınların da simgesi idi.

Altta solda bir taht üstünde oturan ve iki yanında iki aslanı elleriyle tutan şişman kadın görülüyor. Bu çıplak ve şişman kadının taht üzerinde oturduğu ve aslanlara hâkim oluşu, onun toplumu yöneten bir kişi olduğunu gösteriyor. Aynı bölgede birçok şişman kadın heykelciği bulunmuştur. Sağ üstteki resimde görülen çıplak kadın heykelciği, o dönemde yapılmış birçok şişman kadın heykelciklerinden biridir. Kilolu oluşları onların aynı zamanda bolluk ve bereket tanrıçaları olarak tanımlanmalarına da neden olmuştur.

Sağ altta görülen resim, içerdiği özel simgelerden dolayı ayrıca incelenmeye değer. Üçgen çıkıntılı kollar üzerindeki yatay çizgiler, kol oldukları düşünülen çıkıntılıların aslında kanat olduklarını ve bu heykelciğin manevi uçuşlar yapabilen bir şaman kadın olabileceğini

düşündürüyor. Bu görüşü destekleyen bir diğer özellik kadın heykelciğinde iki büyük göz bulunusudur. Böylece kadının "görücü" bir şaman kadın olduğu ve manevi dünyadaki ruhsal varlıkları görebildiği belirtiliyor. Boynundaki kolyede asılı olan yuvarlak halka ise bütünselliği ve belki de güneşi simgeliyor. Güneş kültü ile şu yazımı okumanızı öneririm:

<http://www.halukberkmen.net/pdf/99.pdf>

Ayrıca eteğinin iki yana uzanan çizgileri bir kuşun tüyelerine benziyor. Eteği ile kollarındaki çizgiler bu kadının manevi uçşlar yapabilen bir şaman olduğunu ve eteğindeki çizgilerin kastlı olarak kuş tüyelerine benzetildiğini düşündürüyor. Sağ alttaki resmin kaynağı:

Tunc Çağının Gizemli Kadınları, Yapı Kredi Yayınları, 2254, sayfa 129.

